

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐานตลาดสดของผู้ค้า ตำบลแม่สุ่น อำเภอฟาง จังหวัดเชียงใหม่

ปรัชพร สมธง¹, วิราสิริ วสีวิสิริ²

(วันที่รับบทความ: 25 สิงหาคม 2566; วันที่แก้ไข: 13 กันยายน 2566; วันที่ตอบรับ: 10 มกราคม 2567)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาแบบภาคตัดขวาง เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐานตลาดสดของผู้ค้า ตำบลแม่สุ่น อำเภอฟาง จังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้ค้าตลาดสด ตำบลแม่สุ่น อำเภอฟาง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 255 คน สุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่าย เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ระหว่างวันที่ 1 เดือนมิถุนายน - กรกฎาคม 2566 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ไคสแควร์ และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ผลการศึกษา พบว่า การปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐานตลาดสดของผู้ค้า อยู่ในระดับมาก ร้อยละ 65.49 อยู่ในระดับปานกลางร้อยละ 32.16 และอยู่ในระดับน้อย ร้อยละ 2.35 ตามลำดับ ส่วนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐานตลาดสดของผู้ค้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} < 0.05$) ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐานตลาดสด และปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ และระยะเวลาในการค้าขาย

ผลการศึกษานี้ เสนอแนะให้หน่วยงานที่รับผิดชอบมาตรฐานตลาดสดควรเพิ่มนโยบายด้านสถานที่ค้าขาย โดยสร้างแรงจูงใจและให้ความรู้แก่ผู้ค้าตลาดสดในการปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐานตลาดสด และควบคุมผู้ค้าตลาดสด ด้านระเบียบวินัยและความสะอาดในการค้าขาย

คำสำคัญ: การปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐานตลาดสด, ความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานตลาดสด, แรงจูงใจต่อการปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐานตลาดสด

¹ นักวิชาการสาธารณสุขปฏิบัติการ, องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สุ่น จังหวัดเชียงใหม่,

Email: Pratchaporn91@gmail.com

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์, มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น, Email: wirasiri_wasee@hotmail.com

Corresponding author: ปรัชพร สมธง, E-mail: Pratchaporn91@gmail.com

Factors Related to Compliance with Fresh Market Standard Criteria of Vendors at Maesoon Sub-District, Fang District, Chiang Mai Province

Pratchaporn Somthong¹, Wirasiri Waseeweerasi²

(Received: 25th August 2023; Revised: 20th September 2023; Accepted: 10th January 2024)

Abstract

The purpose of this cross-sectional descriptive research was to examine factors related to compliance with fresh market standard criteria of the vendors at Maesoon sub-district, Fang district, Chiangmai province. The samples were 255 vendors selected by simple random sampling. Questionnaires were used for data collection during 1st June - 15th July 2023. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, Chi-square test and Pearson's Product Moment Correlation Coefficient.

The results showed that the vendors' compliance with fresh market standard criteria indicated as at a high level of 65.49%; followed by a moderate level of 32.16% and at a low level of 2.35%. The statistically significant (p -value < 0.05) related factors to the vendors' compliance with fresh market standard criteria included knowledge on compliance with fresh market standard criteria and personal factors namely age, education, income and trading time.

The results suggest that the responsible agencies should increase trading venue policies by enhancing motivation, provide knowledge for fresh market vendors on how to comply with fresh market standard criteria and supervise fresh market traders in terms of discipline and cleanliness in trading.

Keywords: Compliance with fresh market standard criteria, Knowledge of fresh market standard criteria, Motivation for compliance with fresh market standard criteria

¹ Public Health Technical Officer, Practitioner Level, Maesoon Sub-District

Administrative Organization, Chiang Mai Province, E-mail: Pratchaporn91@gmail.com

² Asst. Prof., Western University, Email: wirasiri_wasee@hotmail.com

Corresponding author: Pratchaporn Somthong, E-mail: Pratchaporn91@gmail.com

บทนำ

ตลาดเป็นศูนย์กลางการซื้อขายของชุมชนมานับตั้งแต่อดีต และมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของประชาชนในชุมชนในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะตลาดสด ซึ่งเป็นศูนย์กลางรวมสินค้าอุปโภคบริโภคนานาชนิด จากหลากหลายแหล่งผลิต ซึ่งอาจมีสารปนเปื้อนที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ จากการจำหน่ายสินค้าที่เป็นวัตถุดิบในการประกอบอาหารในชีวิตประจำวันให้กับประชาชนโดยตรง หรือจำหน่ายให้กับผู้ประกอบการธุรกิจอาหารสำเร็จรูป ร้านอาหาร ภัตตาคาร โรงแรมและองค์กรต่างๆ ทำให้ประชาชนผู้นิยมบริโภคอาหารนอกบ้านมีโอกาสเสี่ยงต่อสุขภาพมากยิ่งขึ้น จากสภาพดังกล่าวทำให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของผู้เข้าไปใช้บริการ ทำให้ได้รับอาหารที่มีสารปนเปื้อนหรือเชื้อโรค ซึ่งอาจก่อให้เกิดโรคและผลกระทบต่อสุขภาพ เช่น เกิดความรำคาญจากกลิ่นเหม็น เสียงดัง ควัน หรือสัตว์และแมลงพาหะนำโรค ปัจจุบันนโยบายของรัฐบาลมุ่งเน้นการสร้างสุขภาพ เน้นมาตรการอาหารปลอดภัย และริเริ่มโครงการตลาดสดน่าซื้อ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 โดยเน้นให้สถานที่จำหน่ายอาหารตลาดสด ต้องสะอาด ปฏิบัติตามหลักสุขาภิบาลอาหาร มีความปลอดภัยจากสารเคมีปนเปื้อนในอาหาร และมีการคุ้มครองผู้บริโภคอย่างจริงจัง โดยกระทรวงสาธารณสุขได้กำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนาตลาดสดน่าซื้อ เพื่อให้ผู้บริโภคได้มีทางเลือกในการเลือกซื้ออาหารและสินค้าในตลาดสดที่มีการควบคุมดูแล ด้านความสะอาดและความปลอดภัยของอาหาร เพื่อพัฒนาตลาดสดให้เป็นสถานที่จำหน่ายอาหารที่สะอาดและปลอดภัยใส่ใจผู้บริโภค¹ จากการที่ตลาดสดเป็นที่รวบรวมของแหล่งค้าขายอาหารจำนวนมาก หากไม่มีการ

จัดการด้านสุขอนามัยให้ถูกสุขลักษณะ เช่น พื้นชำรุด มีน้ำขังแฉะและวางระบายน้ำอุดตัน ขยะตกค้าง มีกลิ่นเหม็นมีสัตว์พาหะและแมลงนำโรค จะทำให้ตลาดสดกลายเป็นแหล่งกำเนิดและแพร่กระจายของเชื้อโรคได้ ประกอบกับการเกิดโรคติดต่อทางเดินอาหารและน้ำ ก็ยังพบว่าอาหารที่จำหน่ายในตลาดสดเป็นแหล่งก่อให้เกิดโรคได้เช่นกัน ทำให้ส่งผลกระทบต่อผู้ค้าและประชาชนผู้ใช้บริการในการเข้าถึงแหล่งซื้อวัตถุดิบ เนื่องจากตลาดสดเป็นแหล่งซื้อ-ขายวัตถุดิบ เพื่อนำไปปรุงประกอบ สำหรับจำหน่ายในร้านอาหาร หรือสำหรับบริโภคในสถานที่สำคัญ เช่น โรงพยาบาล โรงเรียน อีกทั้งตลาดหลายแห่งยังเป็นตลาดค้าส่งที่มีรถมารับซื้อเพื่อไปขายต่อยังพื้นที่อื่นอีกด้วย²

อาศัยอำนาจตามความในพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม หมวด 8 มาตรา 34 ถึงมาตรา 37 ซึ่งได้ให้อำนาจแก่ราชการส่วนท้องถิ่นในการออกข้อกำหนดของท้องถิ่น เพื่อควบคุมกิจการตลาดในพื้นที่ กำหนดให้เจ้าของตลาดต้องขออนุญาตประกอบกิจการตลาดต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่น และต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในข้อกำหนดของท้องถิ่น ประกอบกับกฎกระทรวงว่าด้วยสุขลักษณะของตลาด พ.ศ. 2551 ออกตามความในพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 กำหนดหลักเกณฑ์สุขลักษณะของตลาด ซึ่งเจ้าของตลาดจะต้องปรับปรุงตลาดให้ถูกสุขลักษณะตามหลักเกณฑ์ ที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง ดังนั้นเพื่อเป็นการส่งเสริมการพัฒนาตลาดประเภทที่ 1 (ตลาดสด) ให้ได้มาตรฐานตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง จึงกำหนดหลักเกณฑ์มาตรฐานตลาดสดน่าซื้อ 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อม (Environment Health) 2) ด้านความ

ปลอดภัยของอาหาร (Food Safety) และ 3) ด้านคุ้มครองผู้บริโภค (Consumer Protection) ตลอดจนพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง รวมทั้งกำหนดแนวทางปฏิบัติของผู้ค้าในการขายของในพื้นที่สาธารณะ เช่น ผู้ค้าต้องมีใบอนุญาตให้ประกอบการค้า ต้องแสดงบัตรอนุญาต สินค้าที่ขายจะต้องเป็นสินค้าชนิดเดียวกับที่ได้ขออนุญาตประกอบการค้า เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อควบคุมดูแล กำกับให้เกิดการพัฒนาตลาดให้ถูกสุขลักษณะเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานตลาดสด เพื่อให้ราชการส่วนท้องถิ่นทุกระดับนำไปใช้บังคับ และนำเกณฑ์และแนวทางในการปรับปรุง พัฒนา ยกระดับตลาดด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม สำหรับ การปฏิบัติตามมาตรฐานบริการอาหารของผู้ค้าตลาดสด ประกอบกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น³

ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 องค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่ที่จะต้องทำให้ประชาชนที่อยู่อาศัยในพื้นที่มีความเป็นอยู่ที่ดี มีสภาพแวดล้อม คมนาคมจัดให้มีตลาดที่สุลักษณะในพื้นที่ ตลอดจนการรักษาความสะอาดความเป็นระเบียบเรียบร้อยภายในชุมชน ด้านสาธารณูปโภคและสาธารณูปการที่เพียงพอกับประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล⁴

องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สุ่น เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ โดยพื้นที่เป็นกิ่งเมืองกิ่งชนบท มีหมู่บ้านรับผิดชอบทั้งหมด 17 หมู่บ้าน มีตลาดจำนวน 1 แห่ง ได้แก่ ตลาดสดบ้านหนองยาว เป็นตลาดที่ดำเนินการโดยเอกชน ตั้งอยู่บนพื้นที่ ตำบลแม่สุ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ การดำเนินการของตลาดดำเนินการผ่านคณะกรรมการมีการพัฒนาตลาดอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดความเจริญเติบโตด้านต่างๆต่อเนื่อง เกิด

การขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจ ทำให้มีผู้ค้าในตลาดมีจำนวนเพิ่มขึ้น จากข้อมูลกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สุ่น มีผู้ประกอบการจำหน่ายสินค้าในตลาดสดตำบลแม่สุ่น จำนวน 255 ราย ตลาดจึงมีความหลากหลายของสินค้าที่แตกต่างกันไป เมื่อมีผู้ค้าจำนวนมาก ทำให้ผู้ค้าบางรายมีพฤติกรรมการจำหน่ายสินค้าที่ไม่ถูกวิธีตามเกณฑ์มาตรฐาน ตลาดสด ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะเป็นนักวิชาการสาธารณสุขในพื้นที่ มีบทบาทหน้าที่ในการส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันโรค ฟื้นฟูสมรรถภาพ บริหารจัดการเบื้องต้นในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ตลอดจนการควบคุมกิจการต่าง ๆ ในพื้นที่ให้เป็นไปตามกฎหมายที่กำหนดไว้ จึงมีความสนใจที่จะศึกษา ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐานตลาดสดของผู้ค้า ตำบลแม่สุ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีความเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ และเพื่อเป็นข้อเสนอแนะในการดำเนินงานการปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐานตลาดสดของผู้ค้า ตำบลแม่สุ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ โดยทำการศึกษาข้อมูลสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อให้ทราบถึงสภาพปัจจุบัน ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นรวมถึงความคิดเห็นต่าง ๆ จากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการปฏิบัติตามมาตรฐานสำหรับตลาดสด ตำบลแม่สุ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ให้มีรูปแบบการจัดการที่มีความเหมาะสมกับพื้นที่และสามารถดำเนินการได้จริง เป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้บริการในการเลือกซื้ออาหารที่ได้มาตรฐานตามที่กำหนด เพื่อนำมาปรับปรุง และพัฒนาทิศทางการปฏิบัติตามมาตรฐานตลาดสด ตำบลแม่สุ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ให้มีประสิทธิภาพยิ่ง ๆ ขึ้นไปในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

วัตถุประสงค์ทั่วไป

เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐานตลาดสดของผู้ค้าตำบลแม่สุ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

วัตถุประสงค์เฉพาะ

เพื่อศึกษาการปฏิบัติตามมาตรฐานตลาดสดของผู้ค้า เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา และรายได้กับการปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐานตลาดสด ของผู้ค้า เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานตลาดสดกับการปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐาน ตลาดสด ของผู้ค้า เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติตามมาตรฐานตลาดสดกับการปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐานตลาดสดของผู้ค้า

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาแบบตัดขวาง เก็บข้อมูลโดยแบบสอบถาม

ประชากร

ได้แก่ ผู้ค้าขายในตลาดสดตำบลแม่สุ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ทั้งเพศหญิง และเพศชาย ที่มีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป และมีระยะเวลาค้าขาย 6 เดือนขึ้นไปที่มาค้าขายในตลาดสด ตำบลแม่สุ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

กลุ่มตัวอย่าง

กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรกำหนดขนาดตัวอย่างของเดเนล (Daniel, 2010)⁵ ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 152 คน เพื่อป้องกันการสูญหายของกลุ่มตัวอย่าง หรือความผิดพลาดจากการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยจึงทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 255 คน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.93-0.98 นำแบบสอบถามไปทดสอบความเที่ยงตรง พบว่าคำถามทุกข้อได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.89 และนำไปทดลองใช้ทดสอบความเชื่อมั่นมีค่า 0.95 เครื่องมือในการวิจัยประกอบด้วย 4 ส่วน

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา รายได้ และระยะเวลาในการค้า มีทั้งหมด 6 ข้อ โดยใช้แบบเลือกตอบและคำถามปลายเปิด

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานตลาดสด โดยมีลักษณะคำถามและมีตัวเลือกคือ ใช่ และ ไม่ใช่ เกณฑ์การให้คะแนนตอบถูกให้ 1 คะแนน ตอบผิดให้ 0 คะแนน โดยมีข้อคำถามจำนวน 15 ข้อ การวิเคราะห์ระดับของคะแนน แบ่งระดับความรู้ 3 ระดับ ระดับความคิดเห็นมากได้ 3 คะแนน ระดับความคิดเห็นปานกลางได้ 2 คะแนน ระดับความคิดเห็นน้อยได้ 1 คะแนน จำนวน 15 ข้อ การแปลผล ประยุกต์แนวความคิด Bloom, et al.⁶ ระดับมากร้อยละ 80 ขึ้นไป (13-15 คะแนน) ระดับปานกลางร้อยละ 60-79 (10-12 คะแนน) ระดับน้อยน้อยกว่าร้อยละ 60 (0-9 คะแนน)

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติตามมาตรฐานตลาดสดของผู้ค้า ตำบลแม่สุ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ มีลักษณะคำถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ระดับความคิดเห็นมากที่สุดได้ 5 คะแนน

ระดับความคิดเห็นมากได้ 4 คะแนน ระดับความคิดเห็นปานกลางได้ 3 คะแนน ระดับความคิดเห็นน้อยได้ 2 คะแนน ระดับความคิดเห็นน้อยที่สุดได้ 1 คะแนน จำนวน 15 ข้อ การแปลผลประยุกต์แนวความคิด Frederick Herzberg, 1959⁷ ระดับมาก ร้อยละ 80 ขึ้นไป (60-75 คะแนน) ระดับปานกลาง ร้อยละ 60-79 (45-59 คะแนน) ระดับน้อยน้อยกว่าร้อยละ 60 (15-44 คะแนน)

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติตามมาตรฐานตลาดสด มีลักษณะคำถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีจำนวน 15 ข้อ

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สถิติเชิงพรรณนาโดยการหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่า เบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติเชิงอนุมานเพื่อวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของตัวแปร โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์ สหพันธ์แบบเพียร์สัน และสถิติไคสแควร์ (Chi-square)

การพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยใน มนุษย์

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างประกอบไปด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับ การศึกษา รายได้ และระยะเวลาในการค้าขาย มีความสัมพันธ์ต่อการปฏิบัติตามมาตรฐานตลาดสดของผู้ค้า (n=255)

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
- ชาย	92	36.08
- หญิง	163	63.92
อายุ (ปี)		
- 20-29 ปี	26	10.20
- 30-39 ปี	23	9.02
- 40-49 ปี	76	29.80
- 50-59 ปี	89	34.90
- 60 ปีขึ้นไป	41	16.08
Mean = 50.00, S.D. = 12.250, Min = 20, Max = 77		
สถานภาพสมรส		

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น 19 พฤษภาคม 2566 ตามรหัสโครงการเลขที่ HE-WTU2566-0038 เอกสารรับรอง เลขที่ WTU 2566-0038

ผลการวิจัย

พบว่า ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 63.92 เพศชาย ร้อยละ 36.08 กลุ่มอายุมากที่สุด 50-59 ปี ร้อยละ 34.90 น้อยที่สุด อายุ 30-39 ปี ร้อยละ 9.02 โดยมีอายุเฉลี่ยเท่ากับ 50 ปี อายุน้อยสุด 20 ปี และอายุมากที่สุด 70 ปี สถานภาพสมรส พบว่าเป็นสถานภาพสมรสคู่มากที่สุด ร้อยละ 72.20 รองลงมา สถานภาพโสด ร้อยละ 14.50 และสถานภาพหม้าย/แยกกันอยู่/หย่าร้าง ร้อยละ 13.30 ระดับการศึกษาพบว่า ระดับประถมศึกษา มากที่สุด ร้อยละ 51.40 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนเท่ากับ 14,176.47 รายได้น้อยที่สุด 6,500 และรายได้มากที่สุด 120,000 อาชีพเกษตรกรมากที่สุด มีระยะเวลาในการค้าขายเฉลี่ย 9.44 ปี ระยะเวลาในการค้าขายน้อยที่สุด 1 ปี และระยะเวลาในการค้าขายมากที่สุด 36 ปี (ดังตารางที่ 1)

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
- โสด	37	14.50
- สมรส	184	72.20
- หม้าย/แยกกันอยู่/หย่าร้าง	34	13.30
ระดับการศึกษา		
- ไม่ได้ศึกษา	18	7.10
- ประถมศึกษา	131	51.40
- มัธยม/ปวช./ปวส./เทียบเท่า	88	34.50
- ปริญญาตรี	18	7.10
รายได้		
- ≤15,000 บาท	192	75.30
- 15,001-30,000 บาท	61	23.92
- 30,001-35,000 บาท	2	0.78
Mean = 14,176.47, S.D. = 8183.409, Min = 6,500, Max = 120,000		
ระยะเวลาในการค้าขาย		
- ≤5 ปี	57	22.35
- 6-10 ปี	75	29.42
- 11-15 ปี	93	36.47
- 16-20 ปี	15	5.88
- ≥21 ปี	15	5.88
Mean = 9.44, S.D. = 6.443, Min = 1, Max = 36		

ระดับความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานตลาดสดของผู้ค้า
ระดับความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานตลาดสดของผู้ค้า อยู่ในระดับมาก ร้อยละ 71.76 อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 25.10 และอยู่ในระดับน้อย ร้อยละ 3.14 ตามลำดับ

แรงจูงใจในการปฏิบัติตามมาตรฐานตลาดสดของผู้ค้า

แรงจูงใจในการปฏิบัติตามมาตรฐานตลาดสดของผู้ค้า อยู่ในระดับมาก ร้อยละ 87.45 อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 12.16 และอยู่ในระดับน้อย ร้อยละ 0.39 ตามลำดับ

การปฏิบัติตามมาตรฐานตลาดสดของผู้ค้า

การปฏิบัติตามมาตรฐานตลาดสดของผู้ค้า อยู่ในระดับมาก ร้อยละ 65.49 อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 32.16 และอยู่ในระดับน้อย ร้อยละ 2.35 ตามลำดับ ปฏิบัติตามมาตรฐานตลาดสดของผู้ค้า พบว่า อายุ ระดับการศึกษา รายได้ และระยะเวลาในการค้าขาย มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐานตลาดสดของผู้ค้า ส่วนเพศ สถานภาพสมรส ไม่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐานตลาดสดของผู้ค้า (ดังตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับการปฏิบัติตามมาตรฐานตลาดสดของผู้ค้า โดยวิเคราะห์ด้วยค่าไคสแควร์ (n=255)

ปัจจัยส่วนบุคคล	การปฏิบัติตามมาตรฐานตลาดสดของผู้ค้า
-----------------	-------------------------------------

	มาก (ร้อยละ)	ปานกลาง (ร้อยละ)	น้อย (ร้อยละ)	p-value
เพศ				0.133
- ชาย	73 (79.35)	15 (16.30)	4 (4.35)	
- หญิง	130 (79.75)	27 (16.56)	6 (3.69)	
สถานสมรส				0.456
- สมรส	153 (83.15)	26 (14.13)	5 (2.72)	
- โสด/หม้าย/ แยกกันอยู่/หย่า	50 (70.42)	16 (22.53)	5 (7.05)	
ระดับการศึกษา				<0.001*
- ต่ำกว่า มัธยมศึกษา	122 (81.88)	18 (12.08)	9 (6.04)	
- มัธยม/ปวช./ ปวส./เทียบเท่า/ ปริญญาตรี	78 (73.58)	22 (20.75)	6 (5.67)	

*ค่า p-value <0.05

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล กับ การปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐานตลาดสดของผู้ค้า

พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ สถานภาพสมรส ไม่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามมาตรฐานตลาดสดของผู้ค้า ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานข้อที่ 1 ที่ระบุว่า เพศ สถานภาพสมรส มีความสัมพันธ์ต่อการปฏิบัติตามมาตรฐานตลาด

สดของผู้ค้า แต่ปัจจัยส่วนบุคคลด้านระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการปฏิบัติตามมาตรฐานตลาดสดของผู้ค้า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value <0.05) ยอมรับสมมติฐาน ข้อที่ 1 ที่ระบุว่า ระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์ต่อการปฏิบัติตามมาตรฐานตลาดสดของผู้ค้า (ดังตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับการปฏิบัติตามมาตรฐานตลาดสดของผู้ค้าโดยวิเคราะห์ด้วยสถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (n=255)

ปัจจัยส่วนบุคคล	การปฏิบัติตามมาตรฐานอาหารตลาดสดของผู้ค้า	
	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)	p-value
อายุ	0.393	<0.001*
รายได้	0.383	<0.001*
ระยะเวลาในการค้าขาย	0.204	0.001*

*ค่า p-value <0.05

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับการปฏิบัติตามมาตรฐานตลาดสดของผู้ค้า

พบว่า อายุ ระดับการศึกษา รายได้ และระยะเวลาในการค้าขาย มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐานตลาดสดของผู้ค้า

ตารางที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานตลาดสดกับการปฏิบัติตามมาตรฐานตลาดสดของผู้ค้า โดยวิเคราะห์ด้วยสถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (n=255)

ตัวแปร	การปฏิบัติตามมาตรฐานตลาดสดของผู้ค้า	
	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)	p-value
ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตามมาตรฐานตลาดสด	0.592	<0.001*

*ค่า p-value <0.05

ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานตลาดสดกับการปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐานตลาดสดของผู้ค้า

พบว่า ความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานตลาดสด (r=0.592) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการปฏิบัติ

ตารางที่ 5 ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติตามมาตรฐานตลาดสดกับการปฏิบัติตามมาตรฐานตลาดสดของผู้ค้า โดยวิเคราะห์ด้วยสถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (n=255)

ตัวแปร	การปฏิบัติตามมาตรฐานตลาดสดของผู้ค้า	
	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)	p-value
ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตามมาตรฐานตลาดสด	0.079	0.206

ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติตามมาตรฐานตลาดสดของผู้ค้ากับการปฏิบัติตามมาตรฐานตลาดสดของผู้ค้า

พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติตามมาตรฐานตลาดสด ไม่มีความสัมพันธ์ต่อการปฏิบัติตามมาตรฐานตลาดสดของผู้ค้า ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานข้อที่ 3 ที่ระบุว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติตามมาตรฐานตลาดสดมีความสัมพันธ์ต่อการปฏิบัติตามมาตรฐานตลาดสดของผู้ค้า

ยอมรับสมมติฐานข้อที่ 1 ที่ระบุว่า อายุ ระดับการศึกษา รายได้ และระยะเวลาในการค้าขายมีความสัมพันธ์ต่อการปฏิบัติตามมาตรฐานตลาดสดของผู้ค้า (ดังตารางที่ 4)

ตามมาตรฐานตลาดสดของผู้ค้า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value <0.05) ยอมรับสมมติฐานข้อที่ 2 ที่ระบุว่า ความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานตลาดสดมีความสัมพันธ์ต่อการปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐานตลาดสดของผู้ค้า (ดังตารางที่ 5)

การอภิปรายผล

ผลการศึกษา พบว่า การปฏิบัติตามมาตรฐานตลาดสดของผู้ค้า อยู่ในระดับมาก ร้อยละ 65.49 อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 32.16 และอยู่ในระดับน้อย ร้อยละ 2.35 ตามลำดับ สามารถอธิบายได้ว่าการปฏิบัติตามมาตรฐานตลาดสดของผู้ค้าอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าผู้ค้าในตลาดสดมีความรู้และเอาใจใส่ในการปฏิบัติตามมาตรฐานตลาดสดได้เป็นอย่างดี ตามเกณฑ์มาตรฐานตลาดสด กองสุขาภิบาลอาหาร

และน้ำ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข และเพื่อให้เกิดคุณภาพมาตรฐานของผู้ค้าตลาดสดที่ดียิ่งขึ้น โดยให้ความสำคัญในส่วนของผู้ค้าตลาดสด เจ้าหน้าที่ผู้ให้การควบคุมดูแลมาตรฐานตลาดสดของผู้ค้า และการจัดการพื้นที่ค้าขายรวมไปถึงเวลาในการค้าขาย ซึ่งสอดคล้องกับภัสสร รัตนมณี⁸ และไม่สอดคล้องกับ อภิชาติ ถ้อยถนอม⁹ ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับสภาพสุขาภิบาลอาหารของร้านจำหน่ายอาหารตามสั่งบริเวณหาดเจ้าหลาว-แหลมเสด็จ อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี พบว่า สภาพสุขาภิบาลอาหารของร้านจำหน่ายอาหารไม่ผ่านเกณฑ์

ความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานตลาดสด ($r=0.592$) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการปฏิบัติตามมาตรฐานตลาดสดของผู้ค้า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} < 0.05$) ยอมรับสมมติฐานข้อที่ 2 ที่ระบุว่า ความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานตลาดสดมีความสัมพันธ์ต่อการปฏิบัติตามมาตรฐานตลาดสดของผู้ค้า สามารถอธิบายได้ว่า ผู้ค้าตลาดสดมีความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานตลาดสดอยู่ในระดับมาก ดังนั้นเพื่อเป็นการพัฒนาในการปฏิบัติตามมาตรฐานตลาดสดให้ดีขึ้น ควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานตลาดสดแก่ผู้ค้าตลาดสดอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องควรตระหนักในการให้ความรู้แก่ผู้ค้าตลาดสดรายใหม่เพื่อส่งเสริมให้ผู้ค้ารายใหม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานตลาดสด สามารถปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐานตลาดสดได้อย่างถูกต้อง เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับภัสสร รัตนมณี⁸ และไม่สอดคล้องกับลลนา ทองแท้¹⁰

แรงจูงใจในการปฏิบัติตามมาตรฐาน ตลาดสด ไม่มีความสัมพันธ์ต่อการปฏิบัติตามมาตรฐานตลาดสดของผู้ค้า ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานข้อที่ 3 ที่ระบุว่าแรงจูงใจในการปฏิบัติตามมาตรฐานตลาดสดมีความสัมพันธ์ต่อการปฏิบัติตามมาตรฐานตลาดสดของผู้ค้า สามารถอธิบายได้ว่า ผู้ค้าตลาดสดมีแรงจูงใจในการปฏิบัติตามมาตรฐานตลาดสด อยู่ในระดับมาก สามารถอธิบายได้

ว่าจากทฤษฎีแรงจูงใจต่อการปฏิบัติตามมาตรฐานตลาดสดของผู้ค้า เกิดจากกระบวนการต่างๆทางร่างกายและจิตใจถูกกระตุ้นจากสิ่งเร้าให้เกิดการแสดงออกของการปฏิบัติตามมาตรฐานตลาดสด เพื่อที่จะบรรลุจุดมุ่งหมายที่ต้องการ เช่น บุคคลในครอบครัวช่วยสนับสนุนในการให้บริการอาหาร บุคคลในครอบครัวช่วยแบ่งเบาภาระในการบริการอาหารตลอดจน บุคคลในครอบครัวช่วยให้มีอารมณ์ดี ส่งผลให้ผู้ค้ามีแรงจูงใจในการปฏิบัติตามมาตรฐานตลาดสดให้ดีขึ้น ดังนั้น เพื่อเป็นการพัฒนาในการปฏิบัติตามมาตรฐานตลาดสดให้ดีขึ้น ควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติตามมาตรฐานตลาดสดแก่ผู้ค้าในตลาดสดอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ โดยอย่างยิ่งบุคคลในครอบครัวของผู้ค้าตลาดสด และเจ้าหน้าที่ควรให้การสนับสนุนในการค้าขายในตลาดสด เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับ ธนพร วังมูล¹¹

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

จากผลการศึกษามาตรฐานตลาดสดนี้

1.1 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นออกระเบียบข้อบังคับใช้ในการควบคุมคุณภาพตลาดสดให้เป็นไปตามมาตรฐานตลาดสดอย่างเคร่งครัด

1.2 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นทบทวนระเบียบและมาตรฐานตลาดสดของผู้ค้า กฎกระทรวงว่าด้วยสุขลักษณะของตลาด กระทรวงสาธารณสุข 3) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนดนโยบายเรื่องการพัฒนาตลาดสดหรือการยกระดับมาตรฐานตลาดสดในพื้นที่ โดยขอความร่วมมือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้นำชุมชนร่วมกันวางแผนเพื่อพัฒนาและยกระดับตลาดสดในพื้นที่

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นนำผลการวิจัยไปวางแผนกำหนดกิจกรรมในการส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้ค้าในตลาดสดปฏิบัติตามมาตรฐานตลาดสด โดยมี

การดำเนินการที่ชัดเจนเพื่อพัฒนาคุณภาพตลาดสดให้สูงขึ้น เช่น จัดประชุมประชาคมรับฟังความคิดเห็นของผู้ค้าในตลาดสด เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ค้ามีโอกาสแสดงความคิดเห็น เสนอปัญหา แนวทางแก้ไข

2.2 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจัดกิจกรรมอบรมให้ความรู้หรือสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ผู้ค้ารายใหม่ในตลาดสดอย่างต่อเนื่อง เพื่อกระตุ้นให้ผู้ค้ารายใหม่ปฏิบัติตามมาตรฐานตลาดสดและให้ผู้ค้ารายใหม่เห็นถึงประโยชน์จากการปฏิบัติตามมาตรฐานตลาดสด 3) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจัดกิจกรรมสร้างทัศนคติและมีการกระตุ้นสร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้ค้าตลาดสดในการปฏิบัติตามมาตรฐานตลาดสดเพิ่มขึ้น เช่น การณรงค์ตลาดสีเขียว การสร้างแรงจูงใจแก่ผู้ค้าในการปฏิบัติตามมาตรฐานตลาดสด การประกาศเกียรติคุณ หรือ มอบรางวัล หรือมอบประกาศนียบัตรให้แก่ผู้ค้าที่ปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐานตลาดสด หรือ มอบรางวัลตลาดสดน่าซื้อ เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลงได้ด้วยด้วยความกรุณาและความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากอาจารย์ประจำหลักสูตรสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น ผู้เชี่ยวชาญที่ให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะตรวจสอบเนื้อหาและความถูกต้องของการศึกษาครั้งนี้และขอบคุณผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยนี้

เอกสารอ้างอิง

1. สำนักสุขาภิบาลอาหารและน้ำ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. คู่มือวิชาการ สุขาภิบาลอาหารสำหรับเจ้าหน้าที่ [อินเทอร์เน็ต]. นนทบุรี: สำนักสุขาภิบาลอาหารและน้ำ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข; 2556. [เข้าถึงเมื่อ 4 ม.ค. 2566]. เข้าถึงได้จาก: <https://www.oic.go.th/FILEWEB/CABIN>

FOCENTER17/DRAWER002/GENERAL/DATA0001/00001017.PDF

2. สำนักสุขาภิบาลอาหารและน้ำ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. มาตรฐานด้าน สุขาภิบาลอาหาร [อินเทอร์เน็ต]. นนทบุรี: สำนักสุขาภิบาลอาหารและน้ำ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข; 2562. [เข้าถึงเมื่อ 4 ม.ค. 2566]. เข้าถึงได้จาก: http://foodsafety.anamai.moph.go.th/main.php?filename=standard_cftg
3. พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535. ราชกิจจานุเบกษา. หน้า 28. 29 มีนาคม 2535.
4. พระราชบัญญัติสภาพาถาบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537. ราชกิจจานุเบกษา. หน้า 24. 26 พฤศจิกายน 2537.
5. Daniel WW. Cross CL. Biostatistics: a foundation for analysis in the health sciences. 10th ed. New Jersey: John Wiley & Sons. 2012.
6. Airasian WP, Bloom SB, Carroll BJ. Mastery Learning Mastery Learning Theory and Practice. New York: Holt, Rinehart and Winston; 1956.
7. Herzberg F, Mausner B, Snyderman B. The motivation to work. New York: John Wiley and Sons; 1959.
8. กัสสร รัตนมณี. การศึกษาความรู้และการปฏิบัติตามหลักสุขาภิบาลอาหารของผู้สัมผัสอาหารในโรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัย. [วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาโภชนาการศึกษาศาสตร์ศึกษา]. เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่; 2558.

9. อภิชาติ น้อยถนอม. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับสภาพสุขาภิบาลอาหารของร้านจำหน่ายอาหารตามสิ่งแวดล้อมเขตเจ้าหลาว-แหลมเสด็จ อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี [วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต]. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา; 2546.
10. ลลนา ทองแท้. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามหลักสุขวิทยาส่วนบุคคลด้านสุขาภิบาลอาหารของผู้สัมผัสอาหารในเทศบาลนครรังสิต. [วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ การสร้างเสริมสุขภาพ]. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต; 2560.
11. ธนพร วังมูล. แรงจูงใจการประกอบกิจการร้านอาหารประเภทร้านอาหารทั่วไป (Fast dining). [สารนิพนธ์ปริญญาการจัดการมหาบัณฑิต]. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยการจัดการมหาวิทยาลัยมหิดล; 2562.